

Vabariigi Valitsuse määruse
„Varbola rannamoodustiste maastikukaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri“
eelnõu
SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Eelnõukohase määrusega moodustatakse Varbola rannamoodustiste maastikukaitseala ja kehtestatakse alale kaitse-eeskiri.

Kaitseala asub Rapla maakonnas Märjamaa vallas Põlli ja Risu-Suurküla külas.

Varbola rannamoodustiste maastikukaitseala (edaspidi *kaitseala*) territoorium on olnud kaitse all alates 1973. aastast, kui Rapla Rajooni Tööraha Saadikute Nõukogu Täitevkomitee moodustas 25. septembri 1973. a otsusega nr 11 „Kohalike tähtsusega geoloogiliste objektide looduskaitse alla võtmise kohta“ geoloogilise kaitsealuse objekti Varbola vanad rannamoodustised.

Vastavalt looduskaitseaduse § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord seni, kuni looduskaitseaduse alusel kehtestatakse uued kaitse-eeskirjad. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid kinnitatakse kaitse all olevale alale kehtivate õigusaktide kohane kaitsekord.

Eelnõukohase määrusega moodustatakse kooskõlas looduskaitseaduse § 13 lõikega 1 olemasolevast uuendamata kaitsekorraga alast maastikukaitseala, mille moodustamise on tinginud vajadus tagada jätkuv pinnavormi ja üksikobjektide kaitse, Varbola linnamäe, maastikuvaadete ja pool-looduslike koosluste säilimine ning elustiku mitmekesisuse, sh kaitsealuste liikide kaitse.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti looduskaitse planeerimise osakonna spetsialist Hanna Kaarin Hermlin (tel 5538 717, e-post hanna.hermlin@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti looduskaitse planeerimise osakonna juhtivspetsialist Riina Kotter (tel 503 7128, e-post riina.kotter@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti õigusosakonna vanemjurist Reelika Metshein (tel 5697 7994, e-post reelika.metshein@keskkonnaamet.ee). Keskkonnaministeeriumi kontaktisik eelnõu ministeeriumitevahelisel kooskõlastamisel ja kinnitamisel on Marika Erikson (tel 626 2880, e-post marika.erikson@envir.ee). Eelnõu on keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee). Ekspertdihinnangu on andnud metsade ja kaitsekorra osas Piret Kiristaja, Varbola rannamoodustiste geoloogia osas Tiit Hang ja Katrin Lasberg ning linnustiku osas Renno Nellis.

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse-eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta, säilitada, uurida ja tutvustada piirkonnale iseloomulikku ja ajalooliselt väljakujunenud loodus- ja pärandmaastikku, asustusstruktuuri, maastikuilmet, ajaloolis-kultuurilise ja teadusliku väärtusega Varbola linnamäge ja vanu rannamoodustisi

ning looduse mitmekesisust ja kaitsealuseid liike. Lisaks on kaitse-eesmärgiks kaitsta kaitsealuseid taime-, sambliku- ja seeneliike püstkivirikku (*Saxifraga adscendens*), rohelist hiidkupart (*Buxbaumia viridis*), serva-kilpsamblikku (*Peltigera collina*), käävneersamblikku (*Nephroma resupinatum*), väikest nõgisamblikku (*Parmeliella triptophylla*), rusket nuisamblikku (*Sclerophora coniophaea*), kroonliudikut (*Sarcosphaera coronaria*) ning nende kasvukohti, kaitsealust linnuliiki laanepüüd (*Bonasa bonasia*) ja tema elupaiku, looduse üksikobjekte, milleks on Varbola linnuse tammed ja Varbola ohvrikivi, ning poollooduslikke kooslusi.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus ning linnu- ja loodusdirektiivi rakendamine. Varbola rannamoodustiste maastikukaitseala kaitse all hoidmise eelduseks on alal asuvate loodusväärtuste ohustatus, haruldus, teaduslik ja ajaloolis-kultuuriline väärtus.

Loodusmaastiku ja maastikuilme olulised komponendid on vanad rannamoodustised ja metsaga kaetud pinnavormid, metsa osakaal on kaitsealal väga suur (u 90%). Ala läbib Penijõe–Aegviidu–Kauksi matkatee, hiljuti taastati linnuse ala ning külastajatele loodi telkimisala. Seega on tegu piirkonnaga, mille vastu on avalik huvi ja kuhu suunatakse aktiivselt külastajaid. Seetõttu ei saa alahinnata maastiku ja maastikuilme olulisust. Maastikuilmet ohustavad enim suurte lankidena tehtud metsaraied, lagedate alade võsastumine ja ehitustegevus.

Pärandmaastik on inimese ja looduse koosmõjul kujunenud maastik koos seal asuvate looduslike väärtustega ning neid alal hoidvate protsessidega. Varbola rannamoodustiste maastikukaitsealal on pärandmaastikeks peamiselt pärandniidud, mis paiknevad reeglina ajalooliste talukohtade läheduses.

Asustusstruktuuri kaitse eeldab kaitsealal hajaasustuse säilimist. Varbola rannamoodustiste maastikukaitsealale on iseloomulikud maastikus hajali paiknevad talukohad. Ajalooliselt on asustus olnud hõre, tihendatud elamualad ei ole kaitsealale iseloomulikud.

Varbola linnamägi (Varbola Jaanilinn) on silmapaistev maamärk, mis paikneb ala põhjapoolses osas. See on Eesti üks suuremaid linnamägesid. Linnusehoovi pindala on u 2 ha, koos valli ja välisjalamiga ulatub suurus aga ligilähedasel 5 ha-ni. Linnusevalli kõrgus on selle siseküljel 2–7 m, valli kogupikkus u 580 m. Varbola linnamäel on eri aastakümnetel tehtud töödega läbi kaevatud u 1350 m² suurune ala. Enamik kogutud leiumaterjalist on dateeritud 12.–13. sajandisse, kuid on ka 10. ja 11. sajandi leide. Kesk- ja uusajal kasutati linnuse õueala matmiseks¹. Linnust võib ohustada peamiselt ehitustegevus. Ala on ühtlasi muinsuskaitse all².

Vanad rannamoodustised on hästi säilinud Läänemere Balti jääpaisjärve pinnavormid, millel on oluline tähtsus teaduse, geoloogia, loodushariduse ja -turismi seisukohalt. Varbola rannamoodustiste jalamid jäävad kõrgusvahemikku 62–65 m üle merepinna, mis selles piirkonnas vastab Läänemere Balti jääpaisjärve (14 000 – 11 700 aastat e.m.a) arenguetapile,

¹ Gurly, V., 2021. „Aruanne arheoloogilistest uuringutest Varbola linnamäel (12117; Põlli küla, Märjamaa vald, Raplamaa) 2019. aastal“. https://register.muinas.ee/ftp/Arheoloogiliste%20uuringute%20aruanded/L-22939_Ajlg_2019_VedruG_linnus-12117_Raplamaa-Varbola.pdf, lk 4.

² Mälestise registri number kultuurimälestiste registris on 12117.

kui Varbola kõrgend kerkis esialgu väikse saare või laiuna, mille pindala veetaseme alanedes järjest suurenes ja mille laele kujunesid lainetuse tagajärjel paralleelsetest vallidest koosnevad maasääred. Balti jääpaisjärve varasema perioodi astang asub linnuse lääne- ja põhjajalamil ning kulgeb sealt edasi lõuna poole. Kogu ala üldlangus on lõuna poole. Rannamoodustiste juures on väga tähtis ka nende jalami looduslik seisund ja säilivus, sest selle järgi saab otsustada rannamoodustiste kujunemisaegse veetaseme üle. Samuti märgitakse eksperdihinnangus, et pinnavormid on oluline loodushiiu geoloogilises minevikus toimunud protsesside, maastike arengu ja ka inimtegevuse taastamisel ja mõistmisel. Kuna kaitsealuste rannamoodustiste hulgas ei ole Varbola vanade rannamoodustiste analooge, siis on jätkuva kaitse vajadus põhjendatud.

Püstkivirik (*Saxifraga adscendens*) määratakse kaitse-eesmärgiks, sest kõikide I kaitsekategooria liikide elupaigad on vajalik võtta kaitse alla. Liik on ühtlasi väljasuremisohus³. Tänapäeva leiud jäävad Harju- ja Raplamaale. Püstkivirikule sobib paeklibune pinnas, kus konkurente on vähe. Liigile vajalikud kaitsemeetmed on puude harvendamine, võsalõikus ning rohttaimede ja sambla osaline eemaldamine. Püstkiviriku kaitse korraldamise lähteprintsip on, et taime kasvukohti tuleb hooldada⁴. Sihtkaitsevöönd ei taga liigile paremat kaitset, seetõttu on liigi kasvukoht tzoneeritud piiranguvööndisse, kus uuendusraied on keelatud.

Roheline hiidkupar (*Buxbaumia viridis*) on I kaitsekategooria ohualdis sammaltaim, kes on otseselt seotud vanade metsadega. Liik eelistab kasvada varjukates ja suhteliselt niisketes okaspuu domineerimisega metsades, kus on jämedat pehkinud puitu. Euroopas on roheline hiidkupar haruldane ja väga sporaadiliselt levinud, näiteks Leedus ja Soomes on ta väljasuremisohus ning Lätis väga haruldane. Lisaks kuulub roheline hiidkupar loodusdirektiivi II lisasse. Rohelise hiidkupra kaitse korraldamise lähteprintsip on, et liigi kasvukohas tuleb tagada metsa looduslik areng. Seega on piirkonnas peamine ohutegur raietegevus, millega eemaldatakse sobiv substraat ning muudetakse valgus- ja niiskustingimusi.

Serva-kilpsamblik (*Peltigera collina*) on II kaitsekategooria ohustatud samblikuliik, kes kasvab sammaldunud kivil, kiviaedades ja sammaldunud lehtpuudel, avatud või veidi varjulistes kasvukohtades. Eestis kasvab serva-kilpsamblik vaid neljas kasvukohas. Liiki ohustab substraadi eemaldamine või kasvukohas valgustingimuste muutus. Oluline on hoida asustatud puude ümbrust avatuna ning vähendada teiste puude järelkasvu ja tihedust. Laiemal alal on siiski oluline säilitada ja soodustada laialehiste puude kasvu. Serva-kilpsambliku kasvukohti tuleb hooldada, mistõttu on liigi kasvukoht tzoneeritud piiranguvööndisse.

Kääv-neersamblik (*Nephroma resupinatum*) on II kaitsekategooria kriitilises seisus olev samblikuliik, kes kasvab peamiselt lehtpuude tüvel ja sammaldunud jalamil, sammaldunud kaljudel ja kivil vanades leht- ja segametsades ning puisniidul. Eestis kasvab kääv-neersamblik vaid kuues esinemiskohas, peamiselt Põhja-Eestis ja Ida-Eestis. Liiki ohustab vanade metsade pindala vähenemine, õhusaaste ning substraadiks olevate puude raiumine. Kasvukohas tuleb asustatud puude ümbruses vähendada kuuskede järelkasvu ja tihedust, samas peab säilitama ümbritsevaid laialehiseid puid ja lehtpuupõõsaid.

³ Eesti looduse infosüsteem. Liikide ohustatuse hindamine 2017. aastal.

⁴ Püstkiviriku kaitse tegevuskava. Kinnitatud Keskkonnaameti peadirektori asetäitja 28. juuni 2021. a käskkirjaga nr 1-2/21/3.

Väike nõgisamblik (*Parmeliella triptophylla*) on II kaitsekategooria ohualdis samblikuliik, kes kasvab peamiselt haaval ja teistel laialehistel puudel. Liiki leiab eelkõige vanades leht- ja segametsades. Eestis leidub väikest nõgisamblikku peamiselt mandrilt, kõige rohkem leiukohti on Kirde-Eestis ja Pärnumaal. Peamiseks ohuteguriks on metsaraie, samuti võib samblikku ohustada konkreetsete vanade substraatpuude murdumine. Liiki ohustavad metsade majandamisest tulenevad muutused metsa vanuses ja puistu koosseisus. Kuna tegemist on eelkõige vanade haabadega seotud liigiga, siis on peamiseks ohuteguriks kasvukohaks sobivate vanade metsade pindala vähenemine Eestis.

Ruske nuisamblik (*Sclerophora coniophaea*) on II kaitsekategooria väljasuremisohus samblikuliik. Elupaigaks on väga vanade tammede ja jalakate korp avatumas puistus, sealhulgas puisniidul ja maapiirkonna pargis. Rusket nuisamblikku leidub hajusalt üle Eesti, teada on 20 esinemiskohta. Igas esinemiskohas kasvab ruske nuisamblik vaid ühel-kahel puul. Suure tõenäosusega on praegused esinemiskohad väljasuremisvõlas olevad jäänukpopulatsioonid, hea kvaliteediga elupaikade juurde tekkimise järjepidevus on katkenud. Võimalikuks ohuteguriks on ka puisniitude kinnikasvamine.

Kroonliudik (*Sarcosphaera coronaria*) on II kaitsekategooriasse kuuluv väga haruldane ohualdis seeneliik, kes kasvab loometsades ja -kadastikes. Inimesele ohtlikult mürgised viljakehad tekivad lehe- ja okkakõdul, ka kõdupuidul, kuid mitte iga aasta. Kroonliudik on valikuliselt mükoriisne või saprotroof ehk surnud orgaanilisest ainest toituv organism. Eestis leidub seent peamiselt läänepoolses osas.

Laanepüü (*Bonasa bonasia*) on III kaitsekategooria ohustatud⁵ linnuliik, kes väldib elupaigana alla 30-aastaseid metsi. Üldiselt asustab laanepüü väga erinevaid metsatüüpe, eelistatud elupaik on tiheda kuuse-alusmetsaga niisked segametsad. Hinnanguliselt on laanepüü arvukus aastatel 2006–2017 kahanenud >50%⁶. Liiki ohustab raietegevus, mille tõttu suureneb noorte metsade osakaal, mida liik elupaigana väldib.

Varbola linnuse tammed⁷ on võetud kaitse alla üksikobjektina (üksikpuu), kuigi piirkonnas on tammi rohkem ja varem on kaitstud puudesalu⁸. Tammed asuvad Varbola linnuse juures Rapla–Varbola tee ääres. Tammed on esindusliku vanuse ja jämedusega ning pakuvad ohustatud liikidele kasvukohta. Tammesid võib ohustada raie ja ehitustegevus, samuti võsa kasv, mis küündib alumiste oksteni. Kaitsealal on vajalik tegevusi suunata selliselt, et puud ei saaks kahjustada.

Varbola ohvrikivi on nii kaitstav looduse üksikobjekt⁹ kui ka muinsuskaitsealune¹⁰ objekt. Kivi ümbermõõt on 15,4 m ja kõrgus 2,9 m, kivil on lohud (ohvrilohud). Ohuteguriks on raied lähipiirkonnas, mis muudavad ala maastikuilmet. Samuti on ohuteguriks ehitustegevus, mis kahjustab objekti või rikub selle ilmet ja ümbrust. Rändrahnude puhul on oluline

⁵ Eesti looduse infosüsteem. Liikide ohustatuse hindamine 2019. aastal.

⁶ Elts, J., Kuus, A., Leibak, E. (koostajad), 2018. „Linnuatlas. Eesti haudelindude levik ja arvukus“, Eesti Ornitoloogiaühing, Tartu, lk 78–79.

⁷ Eesti looduse infosüsteemis

https://eelis.ee/default.aspx?state=8;572247461;est;eelisand;;&comp=objresult=ala.tyyp.Y&obj_id=509.

⁸ Rapla rajooni RSN Täitevkomitee 24.11.1981. a otsus nr 268,

https://eelis.ee/default.aspx?state=5;1284447618;est;eelisand;;&comp=objresult=dok&obj_id=33.

⁹ Eesti looduse infosüsteemis

https://eelis.ee/default.aspx?state=10;572247461;est;eelisand;;&comp=objresult=ala.tyyp.Y&obj_id=837.

¹⁰ Mälestise registri number kultuurimälestiste registris on 12118.

arvestada, et üldjuhul ei kaitsta ainult rahnu geoloogilist väärtust, vaid ka rahnul olevaid kooslusi (samblad, samblikud, sõnajalad).

Poollooduslikud kooslused on liigirikkad rohumaad, mis on kujunenud pikaajalise mõõduka karjatamise ja niitmise tulemusena. Hoolduse lakkamisel niidud võsastuvad, neile omane liigikoosseis muutub ja liigirikkus väheneb. Poollooduslike koosluste rohttaimestik on mitmekesine, mis loob head tingimused ka teistele elustikurühmadele ehk suurendab üldist elustiku mitmekesisust. Lisaks hooldamise lõppemisel tekkinud võsastumisele ohustab poollooduslike kooslusi nende kündmine, väetamine või liigikoosseisu muutmine, mille tagajärjel kooslus hävib. Kündmine hävitab kogu rohurinde. Väetamine ja heintaimede külvamine soodustab kiirema- ja suuremakasvuliste rohttaimede arengut. Väiksema ja aeglasema kasvuga taimed kaovad kooslusest, sest jäävad valgus- ja toitainetele konkureerides suurtele kiirekasvulistele taimedele alla. Seeläbi väheneb oluliselt koosluse liigirikkus ja tegemist ei ole enam poolloodusliku kooslusega. Oluliseks ohuteguriks on muutunud ka väärtuslike rohumaade metsastamine, millega valgusnõudlikumad liigid pikapeale kaovad. Eesti looduse infosüsteemi (edaspidi *EELIS*) andmetel on poollooduslike koosluste pindala kaitsealal 8,4 ha.

Lisaks eespool nimetatud loodusväärtustele on Varbola rannamoodustiste maastikukaitseala kaitse all hoidmine oluline teistegi haruldaste ja ohustatud taime-, looma-, seene-, ja samblikuliikide kaitseks. Samas pole nende kõikide eraldi kaitse-eesmärgina nimetamine vajalik, kuna eesmärgiks seatavate katusliikide, nende elupaikade ja koosluste kaitseks kehtestatud kaitsekord tagab kaudselt ka nende kaitse. See tähendab, et kaitsekorra väljatöötamisel on lähtutud kaitse-eesmärgina loetletud liikide ja koosluste ökoloogilistest nõudlustest. Seeläbi tagatakse kaitse kõikidele liikidele, kelle elupaigaks on kaitse-eesmärgiks olev kooslus, või ka neile liikidele, kelle elupaigaeelistused sarnanevad eesmärgina loetletud katusliikide omadega. Kaitseala kaitse-eesmärgiks on seatud need kooslused ja kaitsealused liigid, kelle kaitse jaoks on tegemist esindusliku ja soodsa seisundi säilitamiseks olulise alaga. Kaitse-eesmärgiks on seatud ka need liigid, kelle soodsa seisundi säilimiseks pikaajaliselt (säilimiseks pikas perspektiivis) ei piisa ainult isendikaitsest. Teisi kaitsealuseid liike ei ole kaitsekorra määramisel aluseks võetud, kuid nende puhul on arvestatud, et eesmärgiks seatavate katusliikide ja koosluste alusel kehtestatud kaitsekord tagab ka nende kaitse. Kaitse-eeskirjas sätestatud kaalutusõiguse teostamisel saavutatakse nende liikide puhul kaitse eesmärk (LKS § 14 lõige 2) LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse kaudu. Teiste sõnadega tuleb nende liikide puhul kaitseala valitseja nõusolekul lubatud tegevusteks ja kaitseala valitseja nõusolekuta keelatud tegevusteks nõusolekut andes arvestada, et kavandatud tegevus ei oleks vastuolus LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse põhimõtetega. Isendikaitse väldib konkreetsete isendite surmamist, kahjustamist ja hävitamist, kuid ei taga nende liikide elupaikade säilimist sellises mahus, et oleks tagatud nende liikide püsiv pikaajaline säilimine nende levikualal.

Kaitse-eesmärgina ei ole nimetatud alal praegu teadaolevalt asuvaid kaitsealuseid III kaitsekategooria samblikuliike harilikku kopsusamblikku (*Lobaria pulmonaria*), harilikku neersamblikku (*Nephroma parile*), lumi-nuisamblikku (*Sclerophora pallida*); II kaitsekategooria taimeliike pruuni raunjalgaga (*Asplenium trichomanes*), jumalakäppa (*Orchis mascula*) ja kaunist kuldkinga (*Cypripedium calceolus*); III kaitsekategooria taimeliiki pruunikat pesajuurt (*Neottia nidus-avis*); II kaitsekategooria loomaliike valgeselg-kirjurähni (*Dendrocopos leucotos*), laanerähni (*Picoides tridactylus*), põhja-nahkhiirt (*Eptesicus nilssonii*) ja III kaitsekategooria linnuliike raudkulli (*Accipiter nisus*), hiireviud (*Buteo buteo*), öösorri (*Caprimulgus europaeus*), õõnetuvi (*Columba oenas*), rukkirääki (*Crex*

crex), väike-kirjurähni (*Dryobates minor*), musträhni (*Dryocopus martius*), lõopistrikut (*Falco subbuteo*), väike-kärbsenäppi (*Ficedula parva*), värbkakku (*Glauclidium passerinum*), punaselg-õgijat (*Lanius collurio*), nõmmelõokest (*Lullula arborea*), hallpearähni (*Picus canus*), händkakku (*Strix uralensis*), tetre (*Tetrao tetrix*) ja hoburästast (*Turdus viscivorus*). Nende liikide puhul tuleb arvestada, et kaitseala valitseja võib LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse sätetele tuginedes seada lisaks kaitse-eeskirjas esitatud piirangutele liigispetsiifilisi tingimusi, mis on vajalikud isendikaitseks.

2.2. Kaitse alla võtmise otstarbekus

Varbola rannamoodustiste maastikukaitseala moodustatakse olemasoleva kaitsealuse objekti Varbola vanad rannamoodustised ehk Varbola pinnavormide kaitseala põhjal. Seega ei ole tegemist uue kaitsealaga, vaid vana kaitsekorraga alale optimaalse kaitsekorra ja looduses jälgitava piiri kehtestamisega. Ala edaspidine kaitsmine on otstarbekas, sest alal asuvad rannamoodustised on Eestis ainulaadsed ning neil on teaduslik ja üldhariduslik väärtus. Lisaks on ala väärtuslik elu- või kasvupaik mitmele kaitsealusele liigile. Alal leidub ka kaitsealuseid üksikobjekte ja ajaloolise väärtusega Varbola linnamägi. Alal olevatel kooslustel on elustiku mitmekesisust ja maastikuilmet toetav väärtus.

Vaid Põhja-Eestis leiduv haruldane püstkivirik (*Saxifraga adscendens*) kasvab piki kogu Varbola maalinnuse valli valgusrikkamatel ja paeklibustel kohtadel u 0,5 ha suurusel alal. Aastal 2004 leiti alalt 58 taime. Võrreldes 2008. aastaga (1242 taime) on Varbola kaitsealal liigi arvukus vähenenud (2020. aastal 14 taime). Üheaastaste rohttaimeliikide arvukus võib aga aastate lõikes suuresti kõikuda ning sobivate kasvutingimuste korral võib püstkiviriku populatsioon taas suurenda.

Ohualdis ja tugevalt killustatud asurkonnaga valdavalt Lääne-Eesti saartel leiduv roheline hiidkupar (*Buxbaumia viridis*) kasvab varjukates ja suhteliselt niisketes sega- ja okasmetsades kõduneval puidul. Eestis on rohelisel hiidkupral 11 leiukohta, kuid vaatamata otsingutele ei ole kahest neist liiki uuesti leitud. Varbola rannamoodustiste maastikukaitsealal asub üks üheksast praegusest leiukohast. Aastal 2021 hinnati kaitsealal 60 ha rohelise hiidkupra arvukuseks 23 isendit 13 substraadiühikul.

Riikliku punase nimestiku järgi kriitilises seisundis II kaitsekategooriasse kuuluval serva-kilpsamblikul (*Peltigera collina*) on teada vaid neli praegust leiukohta, kus igaihes on teadaolev isendite arvukus väga väike (alla 50 isendi igas leiukohas). Varbola linnuse piiranguvööndis leiduvad liigile sobilikud kasvutingimused ning seetõttu asub seal üks neist leiukohtadest, kus serva-kilpsambliku kasvukoht on 9,4 ha suurusel alal.

Kriitilises seisus ja väheneva arvukusega kääv-neersamblik (*Nephroma resupinatum*) kasvab Eestis teadaolevalt vaid kuues kasvukohas. Varbola linnamäe vallil kasvab ta üksikutel vanadel laialehistel puudel. Aastal 2021 leiti kaitsealal kääv-neersamblikku üle 15 talluse.

Väheneva arvukusega väikest nõgisamblikku (*Parmeliella triptophylla*) leidub Varbola linnuse piiranguvööndis kahes kasvupaigas, muuhulgas Varbola linnuse vallil. Mõlemas paigas kasvab ta teadaolevalt vaid ühel puul, esimeses elupaigas mitme väikese talluselaiguga, teises ühe suure tallusena. Substraadiks oleva puu ümbruses tuleb väikese nõgisambliku kaitseks säilitada vähemalt praegune võrade katvus, sealhulgas tuleb kindlasti säilitada ümbruskaudsed laialehised puud.

Eestis vaid 20 leiukohaga väljasuremisohus ruske nuisambliku (*Sclerophora coniophaea*) seisund Varbola linnamäe piiranguvööndis on hea. Kuigi ta on leitud vaid ühel teelähedasel vanal tammel, on ta seal suhteliselt suure katvusega. Ruske nuisambliku elupaigaks oleva puu ümbruses metsa majandada ei tohi.

Väga haruldane kroonliudik (*Sarcosphaera coronaria*) leiti Varbola rannamoodustiste maastikukaitsealalt aastal 2021 kolme viljakehaga. Kroonliudiku elupaigaks on vana majandamata mets, seetõttu sobib talle sihtkaitsevööndi režiim.

Linnuatlase¹¹ järgi on laanepüü (*Bonasa bonasia*) koond-asustustiheduseks 0,4 paari km² kohta. Kaitsealal leiti¹² 2021. aastal 11 paari laanepüüsid, mis teeb ala keskmiseks asustustiheduseks 2,4 paari/km² metsamaa kohta. Eksperdi hinnangul on see Eestis väga suur asustustihedus.

Poollooduslikke kooslusi leidub kaitsealal EELISe andmetel 8,4 ha. Kuigi kaitsealal pole tegu Natura 2000 loodusalaga, vastavad ala poollooduslikud kooslused Natura elupaigatüüpide kriteeriumitele. Elupaigatüüpi lood ehk alvarid on kaitsealal inventeeritud 4,84 ha. Elupaigatüüpi kuivad niidud lubjarikkal mullal on kaitsealal 3,06 ha. Elupaigatüüpi niisked pärisaruniidud on kaitsealal 0,52 ha. Kõikide elupaigatüüpide esinduslikkus on C.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

LKS § 28 lõike 1 järgi moodustatakse maastikukaitseala maastiku säilitamiseks, kaitsmiseks, uurimiseks, tutvustamiseks ja kasutamise reguleerimiseks. Kaitseala tüübiks on valitud maastikukaitseala, sest kaitsealal on peamiseks väärtuseks pinnavorm, millel on suur ajaloolis-kultuuriline ja teaduslik väärtus. Kuna alal asuvad mitmed loodusväärtused (liigid, maastik, üksikobjektid jne), siis ei ole otstarbekas moodustada püsielupaik, kuna see luuakse peamiselt kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitseks. Samuti ei sobi geoloogiliste objektide (rannamoodustised, Varbola linnamägi, Varbola ohvrikivi) kaitseks hoiuala režiim, sest hoiualad moodustatakse loodusliku loomastiku, taimestiku ja seenestiku soodsa seisundi tagamiseks, mitte eluta looduse objektide kaitseks. Lisaks ei võimalda hoiuala kaitsekord mitme eri rangusega vööndi moodustamist ja vajaliku piirangu rakendamist (nt metsade majandamine, jahi reguleerimine).

2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndite piirid

Kaitseala piiritlemisel on lähtunud põhimõttest, et kaitsealasse on hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused. Ala piirid peavad olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Seetõttu on piiritlemisel peamiselt kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (mõõdistatud maaüksused, metsasihid, teed, vooluveekogud, kõlvikupiirid), mõnes kohas on kasutatud ka mõttelisi sirgeid. Kaitseala piir on kantud kaardile kasutades alusena Eesti põhikaarti (mõõtkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid.

Võrreldes senise kaitsealuse loodusobjekti pindalaga (805,4 ha), väheneb kaitseala pindala 130,8 ha ehk uueks kaitseala pindalaks on 674,6 ha, millest eraomandis olev maa moodustab

¹¹ Elts J., Kuus A., Leibak E. (koostajad), 2018. „LinnuAtlas. Eesti haudelindude levik ja arvukus“, Eesti Ornitoloogiaühing, Tartu, lk 78–79.

¹² Nellis, R., 2021. „Varbola vanade rannamoodustiste kaitseala linnustiku inventuur 2021. aastal“, OÜ Clanga, lk 4.

565 ha, riigiomandis olev maa 109,4 ha ja munitsipaalomand 0,2 ha. Kui senine kaitsealune maa kuulus täies ulatuses piiranguvööndisse, siis uus kaitseala jaguneb sihtkaitsevööndisse ja kahte piiranguvööndisse.

Põlli sihtkaitsevööndisse määratakse 48 ha eramaad ja 31,1 ha riigimaad. Sellest varem piiranguvööndis olevat eramaad on 35,8 ha ja riigimaad 30,4 ha, varem kaitseta eramaad 12,2 ha ja riigimaad 0,7 ha. Varbola rannamoodustiste piiranguvööndisse määratakse 517 ha eramaad, 45,2 ha riigimaad ja 0,2 ha munitsipaalmaad. Sellest varem piiranguvööndis olevat eramaad on 504,7 ha, riigimaad 64,1 ha ja munitsipaalmaad 0,2 ha, varem kaitseta eramaad 12,3 ja riigimaad 1,6 ha. Varbola linnuse piiranguvööndisse määratakse 33,1 ha riigimaad, millest varem oli piiranguvööndis 23,8 ha riigimaad ja varem kaitseta 9,3 ha riigimaad.

Eramaade pindala muutub järgmiselt: varasemast piiranguvööndist läheb sihtkaitsevööndisse 35,8 ha ja piiranguvööndisse jääb 504,7 ha maad. Lisanduvast seni kaitseta eramaast läheb sihtkaitsevööndisse 12,2 ha ja piiranguvööndisse 12,3 ha maad. Kaitseala varasemast piiranguvööndist arvatakse välja 143,8 ha eramaad. Kaitsealaga liidetakse suure looduskaitsealase või teadusliku väärtusega alad ning I ja II kaitsekategooria ohustatud liikide kasvukohad, mis on seni olnud kaitsmata. Sihtkaitsevööndisse tzoneeritakse mitmekesised ja liigirikkad metsad, kus kasvab roheline hiidkupar (*Buxbaumia viridis*) ja kroonliudik (*Sarcosphaera coronaria*). Varbola rannamoodustiste piiranguvööndisse tzoneeritakse ulatuslikud alad, kus leiduvad vanad rannamoodustised, metsad, poollooduslikud kooslused ning mitmed kaitsealused liigid, sealhulgas laanepüü (*Bonasa bonasia*). Varbola linnuse piiranguvööndisse tzoneeritakse Varbola linnamägi, mille vallidel ja ümbritsevas metsas kasvavad püstkivirik (*Saxifraga adscendens*), servakilpsamblik (*Peltigera collina*), kääv-neersamblik (*Nephroma resupinatum*), väike nõgisamblik (*Parmeliella triptophylla*), ruske nuisamblik (*Sclerophora coniophaea*) ja kroonliudik (*Sarcosphaera coronaria*). Lisaks asuvad Varbola linnuse piiranguvööndis Varbola linnuse tammed ja Varbola ohvrikivi. Kaitse alt arvatakse välja 143,8 ha eramaad, kus vanad rannamoodustised puuduvad, metsad on suurel alal uuendatud, asuvad kultuurkooslused või paiksed kaitsealused liigid puuduvad. Enamik välja arvatavast alast on kaitseala idaosas, kus varasema kaitsekorra alusel elustikku ei kaitstud. Varasema kaitsekorraga kooskõlas olnud raied on sinna tekitanud ulatuslikud lagedad alad. Välja arvatavas alas alles jäänud üksikud vanemad metsad on väikeste pindaladega. Seal elavad kaitsealused liigid kasutavad pesitsus- või toitumisalana ka avatud maastikke ning nad on oma eluviisilt väga liikuvad. Seetõttu on otstarbekas halduskoormuse vähendamiseks ning ressursside suunamiseks väärtuslike alade kaitsmiseks ala kaitsealast välja arvata. Osaliselt on kaitseala pindalamuutus tingitud ka piiri korrigeerimisest vastavalt uuele põhikaardile.

Varbola rannamoodustiste maastikukaitseala välispiir kulgeb mööda maaüksuste piire, teid (jäävad kaitsealast välja), sihte (jäävad kaitsealast välja), vooluveekogusid (jäävad kaitsealast välja) ja kõlvikupiire. Mõtteline sirge kulgeb katastriüksusel Mäeotsa (50401:005:0312) ning läbides punkti 59,04284634 ja 24,50735947. Kaitseala koosneb kahest lahustükist.

Põlli sihtkaitsevöönd koosneb neljast lahustükist. Kõige suurem ja põhjapoolsem tükk hõlmab täies ulatuses kolme katastriüksust: riigiomandisse kuuluvad Vardi metskond 201 (50401:005:0210) ja Terava (50401:005:0095) ning eraomandisse kuulub Uettoa (50401:005:0463). Teine Põlli sihtkaitsevööndi lahustükk hõlmab osaliselt eraomandisse kuuluva katastriüksuse Kivinuka (50401:005:0176). Kolmas Põlli sihtkaitsevööndi

lahustükk hõlmab osaliselt eraomandisse kuuluvaid Saueaugu (50401:005:0330) ja Pollilandi (50401:005:0740) katastriüksust. Neljas Põlli sihtkaitsevööndi lahustükk hõlmab osaliselt eraomandis olevaid Koolma (50401:005:0049) ja Vältametsa (50401:005:0051) katastriüksust. Piir jälgib katastriüksuste piire, teed (jääb vööndist välja) ja mõttelisi sirgeid. Mõtteline sirge kulgeb katastriüksusel Saueaugu (50401:005:0330) ning läbib punkti 59,03009202 ja 24,50623132.

Varbola linnuse piiranguvöönd asub kaitseala põhjaosas ja hõlmab täies ulatuses riigiomandisse kuuluva Vardi metskond 26 (50401:005:0013) katastriüksuse, osaliselt riigiomandisse kuuluva Vardi metskond 25 (50401:005:0012) katastriüksuse ning osaliselt riigiomandisse kuuluva 20141 Rapla–Varbola tee (50401:005:0010). Piir jälgib katastripiire ja osaliselt ka mõttelisi sirgeid.

Varbola rannamoodustiste piiranguvöönd koosneb kahest lahustükist ja hõlmab 41 katastriüksust, mis jäävad kaitsealale täies ulatuses või osaliselt: eraomandisse kuuluvad Loigumetsa (50401:005:1043), Lubasoo (50401:005:0220), Saueaugu (50401:005:0330), Tõrvaaugu (50401:005:0391), Kase (50401:005:0271), Sepa (50401:005:0146), Rätsepa (50401:005:0570), Kuusiku (50401:005:0280), Oitma (50401:005:0670), Pajupõllu (50401:005:1000), Sarapiku (50401:005:0600), Karuka-Ristikivi (50401:005:0821), Koka (50401:005:0621), Mäeotsa (50401:005:0312), Palkma (50401:005:0990), Jaagu (50401:005:0362), Rolandi (50401:005:0980), Karukametsa (50401:005:0661), Kopli (50401:005:0020), Pollilandi (50401:005:0740), Saula (50401:005:1050), Risti (50401:005:0662), Aaviku-Selja (50401:005:0032), Karuka-Ristikivi (50301:001:0060), Tammiku (50401:005:0950), Pallima (50401:005:0870), Põldepere (50401:005:0001), Vetla (50401:005:0490), Vältametsa (50401:005:0051), Kivitoa (50401:005:0175), Aaviku (50401:005:0005), Maavahe (50401:005:1150), Sepapõllu (50401:001:1254), Lepiku (50401:005:1230), Kivinuka (50401:005:0176), Sepa-Lubasoo (50401:001:1255); riigiomandisse kuuluvad Tammesalu (50401:005:0156), Vardi metskond 228 (50401:005:0212), Vardi metskond 229, (50401:001:0565), Vardi metskond 227 (50401:001:0566); ja munitsipaalomandisse kuulub Karuka tee (50401:001:0794). Piir jälgib maaüksuste piire, teid (jäävad kaitsealast välja), sihte (jäävad kaitsealast välja), vooluveekogusid (jäävad kaitsealast välja), kõlvikupiire ning osaliselt mõttelisi sirgeid.

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal asuvaid loodusväärtusi ning kaitseala tsoneeringu ja kaitse-eeskirja kohta koostatud eksperdiarvamusi (eksperdid Piret Kiristaja OÜ-st Elusloodus, Tiit Hang ja Katrin Lasberg Tartu Ülikooli ökoloogia ja maateaduste instituudi geoloogia osakonnast ning Renno Nellis OÜ-st Clanga).

Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealale jääva pinnavormi, seal esinevate liikide ja looduslike elupaikade soodsa seisundi ning on proportsionaalne muude huvide suhtes.

Kaitseala kaitse-eeskiri seab kitsendused omandiõigusele (Eesti Vabariigi põhiseadus, edaspidi PS, § 32). Keskkonda mõjutava tegevuse õigusliku regulatsiooni aluseks on PS §-st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise põhimõte. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ja sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus

tuleneb PS §-st 53. Tulenevalt PS §-dest 5, 32 ja 53 ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja looduskaitse seaduse alusel võib omandiõigust piirata. Omandiõiguse põhiolemuse säilimiseks peavad seadusest tulenevad piirangud olema proportsionaalsed ehk piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad. Kaitse-eeskirjaga piirangute seadmise eesmärk on alal leiduvate loodusväärtuste säilimine. Alale kaitse tagamisega ja tegevustele piirangute seadmisega ala loodusväärtused säilivad, loodusväärtusi kahjustavate tegevuste elluviimisel need hävivad.

Metsandus- ja kaevandamisalase ettevõtluse korral on teada risk, et tegevust ei saa võimaldada juhul, kui see kahjustab loodust või elukeskkonda. Ettevõtlusvabadus ei anna isikule õigust nõuda rahvusliku rikkuse ega riigi vara kasutamist oma ettevõtluse huvides. Omandiõigus ja ettevõtlusvabadus ei ole piiramatud õigused. Kaitse-eeskirjaga alale seatud eesmärk kaalub üles omandiõiguse ja ettevõtlusvabaduse riive. Järgnevates kaitsekorra peatükkides on esitatud kitsenduste kaupa põhjendused, miks need piirangud on vajalikud.

Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele on kaitseala tsoneeritud sihtkaitsevööndisse ja kahte piiranguvööndisse. Leebem kaitsereežiim seab ohtu kaitseala eesmärkide saavutamise, kuna ei võimalda tagada liikide elupaikade säilimist. Osa kaitsealast on tsoneeritud sihtkaitsevööndisse senise piiranguvööndi ja kaitseta maa arvelt, et tagada metsaökosüsteemi ning kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse.

Seniste kaitseala piiride muutmiseks ja kaitsekorra uuendamiseks tunnistatakse määrusega kehtetuks Rapla rajooni Tööraha Saadikute Nõukogude Täitevkomitee 25. septembri 1973. a otsuse nr 11 „Kohaliku tähtsusega geoloogiliste objektide looduskaitse alla võtmise kohta“ I alajaotise punkt 6 „Varbola vanad rannamoodustised“. Kehtetuks tunnistatakse ka Rapla Rajooni Rahvasaadikute Nõukogu Täitevkomitee 24. novembri 1981. a otsuse nr 268 „Looduskaitse kohta Rapla rajoonis“ lisa 2 „Riikliku kaitse all olevad kohaliku tähtsusega looduskaitseobjektid Rapla rajoonis“ alajaotise „Maastikulised kaitsealad ja maastiku üksikobjektid“ punkt 16 „Varbola vanad rannamoodustised“.

Veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmist, kalapüüki, ujuvahendiga sõitmist, pilliroo ja adru varumist kaitse-eeskirjaga ei reguleerita, sest alal puuduvad püsivad veekogud ning rooalaid ei ole. Kuna alal veekogusid ei leidu, ei käsitleta kaitse-eeskirjas ka lautri või paadisilla püstitamist või laiendamist. Olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutöid ja veerežiimi taastamist ei reguleerita, sest kaitseala sihtkaitsevööndisse ei jää maaparandussüsteeme. Piiranguvööndis maaparandussüsteemide hoiutöid ei reguleerita ning need on LKS alusel lubatud. Kaitseala piiranguvööndis asub maaparandusehitise reguleeriv võrk Vetla4 (maaparandussüsteemi kood 5110770020040/ehitis 001). Kaitsealal ei leidu ka rikutud veerežiimiga alasid, mille taastamist oleks vajalik kaaluda.

2.5.2. Kaitsekorra üldpõhimõtted

Kaitsealal on lubatud viibida ning korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi. Inimeste liikumist ja loodusandide kasutamist pole piiratud, kuna tegu ei ole suure külustuskoormusega alaga, juhuslik külustus ja metsasaaduste korjamine ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist.

Kaitsealal on lubatud telkimine. Lõkke tegemine on lubatud õuemaal ja kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud, muudel juhtudel on lõkke tegemine lubatud kaitseala valitseja nõusolekul. Telkimine ei kahjusta kavandatava kaitseala

kaitse-eesmärke. Alal paikneb spetsiaalne taristu telkimiseks, muus osas on külastushuvi väike ning alal peatuvad tõenäoliselt vaid üksikud matkajad, mis väärtusi ei kahjusta. Telkimiseks sobivad alad on tasapinnalised, ühtlase pinnasega kohad, kus ei leidu kaitse-eeskirjaga kaitstavate liikide kasvukohti. Näiteks kasvavad püstkivirik ja serva-kilpsamblik linnuse vallidel, roheline hiidkupar puude jalamitel, vanadel kändudel ja lamatüvedel. Lõkketegemine on lubatud õuemaal ja ettevalmistatud kohas, muudel juhtudel kaitseala valitseja nõusolekul, sest eesmärk on vähendada tulekahju tõenäosust piirkonnas, kus paikneb olulisi kaitseväärtusi. Kaitsealal olevad metsad on suures osas kuivad loometsad, mis on põuaperioodidel äärmiselt tuleohtlikud.

Kaitsealal on lubatud rahvaürituse korraldamine, kusjuures rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja poolt tähistamata kohas on lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul. Varbola linnuse territoorium, telkimisala ja Penijõe–Aegviidu–Kauksi matkatee lõik kavandataval kaitsealal on ettevalmistatud kohad, kus on rahvaürituse läbiviimine lubatud. Teistel aladel on tegevus samuti lubatud, samas on vajalik arvestada, et üle 50 osalejaga üritusel ettevalmistamata kohas on vajalik tegevus kaitseala valitsejaga kooskõlastada. Sel juhul on võimalik inimesi vajaduse korral suunata, et vältida näiteks pinnasekahjustusi tundlikumal alal.

Kaitsealal on lubatud sõidukiga sõitmine teedel ja jalgrattaga sõitmine radadel. Muudel juhtudel on lubatud sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel, kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel ning kaitse-eeskirjaga lubatud tegevusel, sealhulgas Varbola linnuse piiranguvööndis rahvaürituse korraldamisel, ehitiste hooldamisel ning metsa- ja põllumajandustöödel. Ehitusseadustiku § 92 lõike 1 kohaselt on tee inimeste, sõidukite või loomade liikumiseks või liiklemiseks ettenähtud rajatis. Kaitseala teedel sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmisele kohalduvad liikluseaduses sätestatud nõuded ja piirangud. Sealhulgas tuleb arvestada, et maastikusõidukit tohib teel liikumiseks kasutada liikluseaduse §-s 154 nimetatud juhul, st jõgede, teede ja muude takistuste ületamiskohtades, ning lumega kaetud teel, mis ei ole mootorsõidukitele ajutiselt läbitav, ning teel, kus seda lubab sellekohane liikluskorraldusvahend, samuti politsei- ja tollitöötajad ametiülesannete täitmisel, haige toimetamisel haiglasse, päästetööde tegemisel ning muudel juhtudel, mis on seotud ametiülesannete täitmisega (nagu elektri- ja sideliinide hooldus- ja parandustööde tegemine või muud sellised tegevused). Piirangud sõitmisele (ka jalgrattaga) on vajalikud, sest maastikul sõitmine võib kahjustada Varbola linnamäge, maapinda ja sealset elustikku. Varbola linnuse piiranguvööndis on rahvaürituse korraldamisel lubatud sõidukiga sõitmine. Tegemist on ürituste korraldamiseks ette nähtud piiritletud alaga, kus tuleb arvestada muinsuskaitseadusest tulenevaid nõudeid, kuna ala kattub suures osas muinsuskaitse alla kuuluva Varbola Jaanilinnaga.

Kaitsealal on lubatud jahipidamine, välja arvatud jaht laanepüüle, kes on ala kaitse-eesmärgiks. Maaspesitsejatele on osa ulukeid ohuteguriks, mistõttu ei ole vajalik nende küttemist keelata. Piirang ei mõjuta jahipidamist olulisel määral, sest laanepüüle otsest jahti ei peeta¹³.

2.5.3. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

¹³ https://www.ejs.ee/wp-content/uploads/2022/01/jahiulukite_kuttimine_eestis_2020_2021_jahihooajal.pdf.

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud vastavalt looduskaitseaduse § 14 lõikele 1. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid, kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut, lubada ehitada ehitusteatisel kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, anda projekteerimistingimusi ja anda ehitusluba, rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda veeluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatis ning lisasöötajahiulukeid.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärast ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

Praktikas on tingimuste seadmine kõige enam kasutatav võtte, millega välditakse majandustegevuse kahjustavat mõju kaitstavatel aladel. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arendus huvid.

2.5.4. Sihtkaitsevöönd

2.5.4.1. Sihtkaitsevööndi eesmärgid

Sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate looduslike ja poollooduslike koosluste säilitamiseks. Kaitsealal on Põlli sihtkaitsevöönd, mille kaitse-eesmärk on loodusmaastiku, maastikuilme, rannamoodustiste, looduse mitmekesisuse, roheline hiidkupra (*Buxbaumia viridis*) ja kroonliudiku (*Sarcosphaera coronaria*) ning nende kasvukohtade ja laanepüü (*Bonasa bonasia*) ja tema elupaikade kaitse. Kaitse-eesmärgiks olevatele liikidele on suurimaks ohuteguriks metsa majandamine, metsade killustatus, elupaikade hävinemine ja surnud puidu väljaviimine. Sihtkaitsevööndi kaitsekord võimaldab neid tegevusi reguleerida, mis on oluline kaitstavate liikide soodsa seisundi säilitamiseks.

2.5.4.2. Lubatud tegevused sihtkaitsevööndis

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud koosluse kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile ja kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus. Need on tegevused, mis on vajalikud liikide elupaikade seisundi parandamiseks ja liigilise mitmekesisuse suurendamiseks ning mille tegemist kaitseala valitseja saab vastavalt vajadusele suunata (näiteks kujundusraie valgusnõudlike liikide kasvukohas). Koosluste kujundamine on lubatud raiutud metsamaal maastikuilme, ohustatud liikide elupaikade või kasvukohtade taastamiseks.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud olemasolevate rajatiste hooldustööd. Kaitsealale jäävaid olemasolevaid teid ja kraave käsitletakse ehitistena ning

olemasolevate ehitiste hooldamine on kaitsealal lubatud. Põlli sihtkaitsevöönd kattub liinirajatisega, mille hooldamist sihtkaitsevöönd ei takista.

2.5.4.3. Keelatud tegevused sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndis on keelatud, arvestades käesoleva määrusega sätestatud erisusi, majandustegevus ja loodusvarade kasutamine. Vastavalt majandustegevuse seadustiku üldosa seadusele on majandustegevus iga iseseisvalt teostatav, tulu saamise eesmärgiga püsiv tegevus, mis ei ole seadusest tulenevalt keelatud. Tegevus, mille suhtes on kehtestatud teatamis- või loakohustus, loetakse samuti majandustegevuseks ka juhul, kui selle eesmärk ei ole tulu saamine. Seega on kõik kaitse-eeskirja kaitsekorra üldpõhimõtete peatükis või sihtkaitsevööndi peatükis reguleeritud tegevused, mis on määrusega lubatud ja mida tehakse tulu saamise eesmärgiga, ning tegevused, mis on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja millega kaasneb teatamis- või loakohustus, kaitsealal lubatud majandustegevus. Kaitse-eeskirjaga lubatakse sihtkaitsevööndis majandustegevust, mis ei kahjusta kaitseala eesmärki või seisundit.

Sihtkaitsevööndis on keelatud, arvestades käesoleva määrusega sätestatud erisusi, uute ehitiste püstitamine, välja arvatud kaitseala valitseja nõusolekul rajatise püstitamine kaitseala tarbeks. Ehitustegevus on lubatud juhul, kui sellega ei kahjustata kaitse-eesmärke. Kaitseala tarbeks võib lubada rajatist näiteks infotahvli ja kaitseala tähistusena. Sihtkaitsevööndis kehtivad ehituskitsendused nagu hoonete püstitamise keeld ning rajatise ehitamise lubamine vaid kaitseala tarbeks on vajalikud, et vältida kaitsealuste liikide elupaikade ja väärtuslike metsakoosluste kahjustamist.

2.5.5. Piiranguvöönd

2.5.5.1. Piiranguvööndi eesmärgid

Piiranguvöönd on kaitseala osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse. Kaitsealal on kaks piiranguvööndit: Varbola rannamoodustiste piiranguvöönd ja Varbola linnuse piiranguvöönd. Varbola rannamoodustiste piiranguvööndi kaitse-eesmärk on kaitsta, säilitada, uurida ja tutvustada piirkonnale iseloomulikke ja ajalooliselt väljakujunenud loodus- ja kultuurmaastikku, asustusstruktuuri, maastikuilmet, vanu rannamoodustisi ja looduse mitmekesisust, samuti kaitsta poollooduslikke kooslusi ning laanepüüd (*Bonasa bonasia*) ja tema elupaiku. Kaitse-eesmärgiks olevate maastikuliste väärtuste peamised ohutegurid on kaevandamine ja ulatuslik lageraie, laanepüül elupaikade hävinemine ning poollooduslikel kooslustel kinnikasvamine. Lisaks on piiranguvöönd puhver kaitsealuste liikide pesapaikade ja kasvukohtade ning majandusmetsade vahel, et oleks võimalik vähendada väljastpoolt tulevaid häiringuid ja säilitada alal liigirikkad kooslused.

Varbola linnuse piiranguvööndi kaitse-eesmärk on ajaloolis-kultuurilise ja teadusliku väärtusega Varbola linnamäe, püstkiviriku (*Saxifraga adscendens*), serva-kilpsambliku (*Peltigera collina*), kääv-neersambliku (*Nephroma resupinatum*), väikese nõgisambliku (*Parmeliella triptophylla*), ruske nuisambliku (*Sclerophora coniophaea*) ja nende kasvukohtade, Varbola linnuse tammede ja Varbola ohvrikivi kaitse. Piiranguvöönd on oluline Varbola linnuse, Varbola linnuse tammede ja Varbola ohvrikivi esinduslikkuse säilimiseks ning piiranguvööndis kasvavate kaitse-eesmärgiks olevate liikide püsima jäämiseks, sest võimaldab neile luua kujundusraie abil sobivad kasvutingimused.

2.5.5.2. Lubatud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on lubatud majandustegevus, arvestades käesoleva määrusega sätestatud erisusi. Eeskätt mõeldakse, et piiranguvööndis on võimalik metsa majanduslikul eesmärgil kasutada, arvestades, et sellel tegevusel on piirangud.

Piiranguvööndis on lubatud biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine põllu- ja õuemaal. Looduslikel või poollooduslikel rohumaadel on biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine keelatud. Põllu- ja õuemaad on inimene tugevalt mõjutanud, mistõttu neid alasid ei loeta looduslikeks või poollooduslikeks biotoopideks. Meetmetega hoitakse ära keemiliste ainete sattumine loodusesse, kus see võib olla ohustatud liikidele kahjuliku toimega.

Kaitseala valitseja nõusolekul on Varbola linnuse piiranguvööndis lubatud rajatise püstitamine ja Varbola rannamoodustiste piiranguvööndis ehitise püstitamine. Arvestades, et Varbola linnuse piiranguvööndis asuv linnus on kaitseala peamine külastusobjekt, siis on selles vööndis kaitseala valitseja nõusolekul lubatud rajatiste püstitamine (nt infotahvlite ja kaitseala tähistuse ning linnusega seonduvate rajatiste paigaldus, ürituste korraldamiseks vajalikud rajatised). Varbola rannamoodustiste piiranguvöönd on suur ala ja seal on võimalusi uusi hooneid rajada selliselt, et ala väärtused ei saa kahjustada. Kaitseala valitseja hindab ehitustegevuse sobivust planeeritud piirkonda ja seab vajaduse korral lisatingimusi loa kooskõlastamiseks (eeskätt maatulundusmaal). Olemasolevate ehitiste lähedusse ehk õuealadele ehitamist üldiselt lubatakse, sest sellega ei mõjutata enam ala üldmuljet ja väärtusi olulisel määral. Kaitseala seisukohalt on oluline säilitada rannamoodustisi, väljakujunenud metsamaad ja poollooduslike kooslusi. Vajalik on vältida kaevetöid, mis rikuvad ala maastikku, pinnavorme ja nende teaduslikku väärtust. Oluline on hoida ka kaitse-eesmärgiks olevat piirkonnale iseloomulikke ja ajalooliselt väljakujunenud asustusstruktuuri. Kaitsealale on iseloomulikud maastikus hajali paiknevad talukohad. Ajalooliselt on asustus olnud hõre ning tihendatud elamualad ei ole kaitsealale iseloomulikud.

Kaitseala valitseja nõusolekul on Varbola rannamoodustiste piiranguvööndis, välja arvatud laanepüü elupaigas, lubatud aegjärkne ja häilraie langi pindalaga kuni 2 ha. Varbola rannamoodustiste piiranguvööndis on kavas säilitada uuendusraie võimalus, kuid mõõndusel, et raiet tehakse väiksemas mahus ja langiga piirnev ala on uuenenud. Varbola rannamoodustiste piiranguvööndi metsades on kaardistatud kaitsealuseid liike, keda raietegevus mõjutab. Näiteks laanepüü, kes on varem olnud soodsas seisundis, on nüüd ohustatud liik, samamoodi laanerähn. Järelikult ei ole olnud senised kaitsemeetmed metsaliikide kaitsel piisavalt tõhusad. Raietingimusi on vajalik muuta, et leida parem tasakaal metsade jätkusuutlikul majandamisel. Raie intensiivsuse vähendamisega tagatakse loodusliku mitmekesisuse säilimine, sest siis on metsade vanuseline jaotus ühtlasem, mis tagab eri liigirühmadele sobiliku elukeskkonna. Piiranguvööndi metsad on enamasti raieküpsed okasmetsad. Seetõttu on raielangid suurusele seatavad piirangud vajalikud, et piiranguvöönd kui puhervöönd täidaks oma eesmärgi, milleks on maastikuilme ja elustiku mitmekesisuse säilitamine. Aegjärkse ja häilraie langipiirangu seadmisega sarnaneb metsamajandamine oluliselt rohkem looduslikule protsessile kui lageraie puhul. Maastikuilmes toimuvad väiksemad ja sujuvamad muutused ning tekivad mitmekesised ja eri vanuses puistud. Kaitsealal on valdavalt loometsad, mis kasvavad väga õhukestel (alla 30 cm) kergesti läbikuivavatel muldadel vahetult paeakivi või räha peal. Õhukesel ja kuival paepealsel pinnasel on uuendusraiejärgne metsa uuenemine vaevaline ja mets tormihell ning

võrreldes parasniiske metsaga uueneb loomets mitu korda kauem, kusjuures looduslikku uuendust loometsades enamasti ei teki (kõrrelised on kuiva kasvukohta tõttu konkurentsivõimelised kui puittaimede seemikud). Ennetama peab massiivseid visuaalselt lagedaid alasid, mis ei pruugi kunagi taastuda. Suurtel raielankidel on lisaks erosioonioht, mille tagajärjel paljandub kohati aluspõhi ja metsa taastumine on veel vaevalisem. 2 ha suurusel langid suudavad tagada metsakoosluse taastumise – kõrval asuvate metsade mõju on veel küllaltki suur. Puude seemnete levimiskauguse kohta on tehtud palju uuringuid ning servametsast efektiivseks taimeistumiskauguseks peetakse 35–50 m¹⁴. EELISesse kantud laanepüü elupaikades on uuendusraie keelatud. Suurimateks laanepüüde ohustavateks teguriteks Eestis on elupaikade hävinemine, eeskätt vanemate mitmekesise struktuuriga puistute kadumine ning killustumine, samuti pesitsuse nurjumine metsamajandustööde ning röövluse tõttu. Laanepüü vältib raiesmikke ja avamaastikke. Eelnimetatu ning laanepüü kaitse tegevuskava eelnõu kohaselt on laanepüüde optimaalse kaitse tagamiseks vajalik hoiduda uuendusraietest.

Kaitseala valitseja nõusolekul on Varbola rannamoodustiste piiranguvööndis, välja arvatud laanepüü elupaigas, lubatud lageraie kuusikus langi pindalaga kuni 0,5 ha ja lageraie hall-lepikus langi pindalaga kuni 1 ha, kui hall-lepa või kuuse koosseisu kordaja on suurem kui 70%, ning lage- ja turberaie kuusikus ei ole lubatud kõrvuti paiknevatel eraldistel. Langi suuruse piirang on oluline, et metsamajandamine sarnaneks rohkem looduslikule protsessile. Metsamaastikku ei teki looduslikul teel kunagi lagedaid alasid. Loodusliku häiringu korral ilmestab maastikku hõre mets, kus on pikali kukkunud puud, tüükad jms metsa struktuurielemendid, ehk üldmulje ei ole kunagi täiesti lage. Seega põhjustaks lageraie lubamine suurtel aladel maastikupildis tugevaid, loodusele mitte omaseid kontraste ning sellel oleks kahjustav mõju maastikuilmele ja metsaliikidele. Hall-lepikus on lubatud lageraie langi pindalaga kuni 1 ha, sest hall lepp on lühiealine puuliik ja metsamaa uueneks turberaievõtet kasutades sama puuliigiga (juure- ja kannuvõsud). Sätte eesmärk on nende metsade uuendamine väärtuslikemate puuliikidega, mis toetavad elurikkuse ja kaitse-eesmärkide säilimist pikas perspektiivis.

Elustiku mitmekesisuse säilitamiseks tuleb raiel, välja arvatud hall-lepikutes, 1 ha kohta jätta alles vähemalt 20 tm kasvavaid puid või nende säilinud püstiseisvaid osi, mis ei kuulu koristamisele ja jäävad metsa alatiseks. Elustiku mitmekesisuse tagamiseks alles jäetavad puud valitakse eri puuliikide esimese rinde suurima diameetriga puude hulgast, eelistades kõvalehtpuid, kuuski, mände ja haabasid, samuti eritunnustega, nagu põlemisjälgede, õõnsuste, tuuleluudade või suurte okstega puid. Säilikuud tagavad elustiku mitmekesisuse kaitse, sest paljud liigid sõltuvad just surnud puidust, mida on kaitseta aladel enamasti vähe. Mitmekesisem metsastruktuur soodustab ja parandab selliste liikide seisundit. Tüügaste ja lamapuidu suurem säilitamine aitab kaasa roheline hiidkupra levikule ning rähnilistele, kes toituvad surnud puudes elavatest putukatest ja nende vastsetest. Sobilikum variant on säilitada säilikpuud grupiti, mitte pillatult. Liigirikkuse säilitamise seisukohalt on määrav eelkõige säilikpuude, sealhulgas surnud puidu maht, mitte arv. Kusjuures säilikpuude vajak on liigiti üpris erinev. Näiteks on Per Angelstami tööühm Rootsisis leidnud valguselgkirjurähni elupaiga nõudlust uurides, et metsamaastikul peaks olema vähemalt 20 tm/ha üle 10 cm läbimõõduga seisvat surnud puitu, et tagada konkreetsele liigile sobilik elupaik¹⁵. Asko Lõhmuse töögrupi esialgsete tulemuste põhjal võib väita, et torikseente üldise

¹⁴ Laas, E. Turberaied võivad olla alternatiiviks lageraieele. Eesti Mets 2/2012.

¹⁵ Angelstam, P. *et al.* 2003, Habitat thresholds for focal species at multiple scales and forest biodiversity conservation - dead wood as an example, *Annales Zoologici Fennici* 40: 473–482.

liigirikkuse seisukohast on oluline üle 10 cm diameetriga lamapuidu iga lisanduv tihumeeter, kuni üldmahuni vähemalt 25 tm/ha¹⁶.

Laanepüü elupaigas tuleb harvendusraiel jätta langile vähemalt 10% looduslikke harvendamata alasid. Näiteks tuleb 1 ha kohta jätta raiumata kaks 0,05 ha suurust eraldiseisvat ala, mis on umbes 25 m läbimõõduga harvendamata alad. Säilitada tuleb ka alusmets ning II rinne. Harvendamata aladeks tuleb võimalusel valida kuuskedega metsaosad. Seeläbi on tagatud majandatavas metsas asuvas laanepüü elupaigas rikkumata struktuuriga varju pakkuvate metsaosade olemasolu, mis on eriti olulised laanepüü pesakondade ellujäämise suurendamiseks ja vanalindude suremuse vähendamiseks kiskluse läbi. Puistu liigest hõrendamisest kaasneva kisklussurve suurenemist kanalistel on tõendatud mitme teadusuuringuga^{17, 18}.

2.5.5.3. Vajalik tegevus piiranguvööndis

Varbola rannamoodustiste piiranguvööndis on poollooduslike koosluste alal (EELIS-e andmetel 8,4 ha) selle ilme ja liigikoosseisu säilimise tagamiseks vajalik heina niitmine ning puu- ja põõsarinde kujundamine ja harvendamine. Muidu poollooduslikud kooslused võsastuvad ning kahaneb kohalik liigirikkus ja muutub maastikuilme.

2.5.5.4. Keelatud tegevus piiranguvööndis

Piiranguvööndis on keelatud uue maaparandussüsteemi rajamine ja maavara kaevandamine. Alale jäävad valdavalt kuivad või parasniisked kasvukohatüübid. Märjemaids metsi paikneb kaitseala lõunaosas, mille elustikku täiendav kuivendamine kahjustaks. Olemasolevate maaparandussüsteemide toimimist kavandatav kaitseala ei mõjuta. Kaitseala piiranguvööndis asub maaparandusehitise reguleeriv võrk Vetla4 (maaparandussüsteemi kood 5110770020040/ehitis 001). Maavara kaevandamist ei ole võimalik lubada, sest kaevandamisega hävitatakse ja kahjustatakse haruldasi looduskooslusi, pinnavorme ja maastikuilmet. Maapõueseaduse § 95 lõike 1 järgi on maavara ning maavarana arvele võtmata kivimit, setendit, vedelikku ja gaasi füüsilisest isikust kinnisasja omanikul õigus talle kuuluva kinnisasja piires võtta kaevandamisloata isiklikus majapidamises kasutamise eesmärgil. Majanduslikel eesmärkidel kaevandamine eeldab suuri pinnaseteid, mis hävitab looduslikud kooslused.

Piiranguvööndis on keelatud puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine. Puhtpuistud ja lühikese eluearingiga puistud on liigivaesed ja haigustele vastuvõtlikumad ega ole loodusele omased. Eriti avaldab see mõju kuusikutes, mida ohustavad enim üraskid. Kaitseala funktsioon on looduslikkuse säilitamine ja hoidmine, seega peavad metsades kasvama kodumaised liigid ja mets peab olema mitmekesine.

Varbola linnuse piiranguvööndis on keelatud uuendusraie. Varbola linnuse piiranguvööndis säilitatakse vana metsa ning soodustatakse laialehiste puude kasvu. Vööndis on lubatud üksnes valik-, kujundus- ja hooldusraie. Kujundusraiet tehakse kaitstaval loodusobjektidel kaitse-eesmärgi saavutamiseks vastavalt kaitsekorralduskavale, liigi kaitse ja ohjamise

¹⁶ Kohv, K. 2009. Eesti metsade elurikkus – tänane olukord ning eesmärgid ja lahendused järgmiseks kümneks aastaks, lk 48–64.

¹⁷ Melin, M. *et al.* 2016. Forest structure as a determinant of grouse brood occurrence – An analysis linking LiDAR data with presence/absence field data. *Forest Ecology and Management* 380: 202–211.

¹⁸ Miettinen, J. 2012. Capercaillie, successional stage of forest and number of stems. *Grouse News* 43: 21- 23.

tegevuskavale või kaitstava looduse üksikobjekti või vääriselupaiga seisundi säilitamiseks ja parandamiseks. Varbola linnuse piiranguvööndisse jäävad looduse üksikobjektid, kaitsealuste liikide kasvukohad ja telkimisala. Metsa majandamine valik- ja kujundusraiega tagab kaitsealustele liikidele sobilikud valgustingimused ja substraadi tekke, samuti tagab see ala küllastajatele kaunima maastikuilme.

Piiranguvööndis on keelatud puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt, kusjuures kaitseala valitseja võib lubada puidu kokku- ja väljavedu, kui pinnas seda võimaldab. Puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt kahjustab pinnast ja põhjustab positiivsetel pinnavormidel erosiooni. Pinnase kahjustamine rikub ala maastikuilmet, kuna vähendab selle esteetilist väärtust. Samuti võib metsamajandamise tehnika kahjustada vanu rannamoodustisi ja looduslikku taimestikku. Seetõttu on puiduvedu lubatud ainult siis, kui pinnas seda võimaldab.

3. Menetluse kirjeldus

18–19. augustil 2020. a saadeti maaomanikele, Märjamaa Vallavalitsusele, Riigimetsa Majandamise Keskusele, Maanteeametile, Maa-ametile, Muinsuskaitseametile, OÜ-le Askersund Trading, OÜ-le Lubasoo Agri ning OÜ-le Kuku Arendus tutvumiseks Keskkonnaametis ette valmistatud Varbola vanade rannamoodustiste maastikukaitseala kaitsekorra muutmise väljatöötamise kavatsus (edaspidi ka *VTK*). Ettepanekud ja vastuväited paluti esitada hiljemalt 13. septembriks 2020. a.

Lähtuvalt *VTK* avalikustamise järgest I kaitsekategooria liigi kasvukoha leiust täiendati kaitsekorra muutmise ettepanekut. 19. mai 2022. a kirjaga nr 7-4/22/10131 saadeti täiendatud *VTK* Keskkonnaministeriumisse (edaspidi *KeM*) ja teavitati sellest menetlusosalisi.

Varbola rannamoodustiste *MKA* kaitse-eeskirja kehtestamise menetlus algatati keskkonnaministri 26. oktoobri 2022. a käskkirjaga nr 1-2/22/376, mille lisana on olemas *VTK* koos esitatud ettepanekute ja vastuväidetega.

Varbola rannamoodustiste *MKA* kaitse-eeskirja eelnõu avalik väljapanek toimus ajavahemikus 28. november – 15. detsember 2022. Menetlusosalisi teavitati eelnõu avalikust väljapanekust 24. novembril 2022. a. 28. novembril ilmusid vastavasisulised teated väljaandes Ametlikud Teadaanded, riiklikus päevalehes Õhtuleht, Raplamaa ajalehes Raplamaa Sõnumid ning Keskkonnaameti veebilehel. Parandusettepanekud ja vastuväited Varbola rannamoodustiste *MKA* kaitse-eeskirja eelnõu kohta palusime esitada hiljemalt 15. detsembriks 2022. a. Keskkonnaamet tegi looduskaitseaduse § 9 lg 4 p 3 alusel ettepaneku arutada asja ilma avaliku aruteluta, kuid seejärel avaldati soovi avalikuks aruteluks. Avaliku arutelu teade saadeti menetlusosalistele 2. jaanuaril 2023. a., kuulutused ilmusid 13. jaanuaril 2023. a Õhtulehes ja Keskkonnaameti veebilehel. Avalik arutelu toimus veebirakenduse MS Teams vahendusel 19. jaanuaril 2023. a. Lisaks toimus 15. detsembril 2022. a Rapla Riigimajas kohtumine nelja maaomanikuga.

Tabel 1. Menetlusosalistelt avaliku väljapaneku ajal laekunud ettepanekud ja menetleja otsus.

Arvamuse esitaja	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus
Maaomanik	Soovitakse katastriüksuste Sepapõllu (50401:001:1254) ja Kändla	Varasemalt täies ulatuses kaitse all olnud Sepapõllu (50401:001:1254) katastriüksus jääb

	(50401:005:0163) välja arvamist Varbola rannamoodustiste MKA-lt, lisaks katastriüksuse Nuki (50401:001:0468) kaitsealalt välja jätmist, kuna tegu on haritava põllumaaga ja on riigilt põllumaana renti võetud.	lääneosas pool-looduslike rohumaade tõttu 2,18 ha suurusel alal eelnimetatud piiranguvööndisse. Kändla (50401:005:0163) juba on planeeritava kaitsekorra alusel kaitse alt välja arvamisel. Nuki (50401:001:0468) katastriüksus arvatakse välja, lisaks leevendame kaitsekorda – lubame põllumaal biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamist.
Maaomanik (50401:005:0049)	Soovitakse piiri kulgemist Koolma katastriüksusel (50401:005:0049) VTK aegse piiri kohaselt.	Nõustatud.
Advokaadibüroo NOVE (kliendid Palumetsa OÜ, Tornator Eesti OÜ, Lemeks AS, Landeker OÜ ja Metsamaahalduse AS)	<ol style="list-style-type: none"> 1) Maastikukaitseala pole sobiv kaitseala tüüp, kaitsta alal olevaid väärtusi looduse üksikobjektidena, püsielupaikadena, kaitsealuste liikide/kivististena jms. 2) Arvatakse, et Varbola linnuse piiranguvööndis kasvava serva-kilpsambliku tõttu on metsamajandamine piiratud Varbola rannamoodustiste piiranguvööndis. 3) Kaitstava loodusobjekti tähtsus ja olulisus peab kaaluma üle omandipõhiõiguse kitsenduse raskuse – kehtestatav abinõu ei ole mõõdukas (nt maastikuilme kaitsmine täiendavate raiepiirangutega). 4) Kaitsta soovitakse piirkonnale iseloomulikkude ja ajalooliselt välja kujunenud maastikku ja maastikuilmet. KeA on jätnud tähelepanuta aga asjaolu, et Varbola piirkonnas on ajalooliselt metsa majandatud. 5) Täiendavad raiepiirangud rikuvad klientide õiguspärase ootuse põhimõtet. 6) Soovitakse põhjalikku seletust täiendavate raiepiirangute vajalikkuse kohta. 7) Ei nõustata mitmete metsamajandamist puudutavate piirangutega (lank loetakse uuenuks 2 m kõrgusena, kuusiku lageraie pindala piiramine 0,5 ha, turberaie pindala piiramine 2 ha). 8) Tuuakse välja turberaie negatiivne mõju metsade tormikindlusele ning kuusikutes ka haiguste levikule. 9) Kuni 0,5 ha suuruste raiete 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Menetleja on veendunud, et maastikukaitseala loomine on piirkonna maastiku kaitseks ainuõige vahend. 2) Varbola rannamoodustiste MKA-l on kaks piiranguvööndit, kus eri kaitseväärtuste esinemise tõttu on erinevad raiepiirangud. Serva-kilpsambliku esinemine ühes ei mõjuta teise raiepiiranguid. Tegu on valgusnõudliku liigiga, kes vajab harvendusraiet. 3) Täiendavad piirangud on vajalikud mitmete loodusväärtuste kaitseks, eriti I kaitsekategooria liigi roheline hiidkupra kaitseks. 4) Probleemiks on metsamajandamise viimaste aastakümnete tõusev trend. 5) Tegu on vana kaitsekorraga ehk uuendamata kaitsekorraga alaga, mis vajab uuendamist lähtuvalt seadusega pandud kohustusest. 6) Elurikkuse seisukohalt on probleemiks viimaste aastakümnete tõusev trend metsamajandamises. Astatel 2001–2021 on kaitsealal kadunud 26% metsapindalast. Metsas leiduvad kaitse-eesmärkideks nimetatud liigid nagu roheline hiidkupra ja laanepuu, ning ka teised ohustatud ja kaitsealused liigid, kelle kaitse on läbi kaitse-eesmärgiks nimetatud liikide tagatud, raiete tulemusel kaotaksid nad aga oma elu- või kasvupaiga. 7) Kõrvutades alal leiduvaid loodusväärtusi ja maaomanike huvisid, on Varbola rannamoodustiste piiranguvööndis kavas säilitada uuendusraie võimalus, kuid mõõndusel, et raiet tehakse väiksemas mahus. Kaotame 2 m langi uuenumise nõude. Küll aga on oluline säilitada kuusikus lageraie pindala piiramine 0,5 ha ulatuses, sest 0,5 ha suurune lageraie matkib looduslikku häilu ehk tegemist on ligikaudu ühe puu pikkuse lageda alaga. Samuti on oluline kehtestada turberaie pindalapiiranguks 2 ha, nii sarnaneb metsamajandamine rohkem looduslikele protsessidele.

	<p>majandamine on metsaomanikule rahaliselt kuni 40% kulukam, seletuskirjas pole sellega arvestatud.</p>	<p>8) Arvestades kuuskute pindmisest juurestikust tulenevat kehva tormikindlust ning kuuse-kooreüraski levikut, oleme lubanud kaitse-eeskirjaga kuuskutes lisaks turberaiele ka 0,5 ha suurust lageraiet.</p> <p>9) Seletuskirja mõjude peatükis käsitletakse uuendatud kaitse-eeskirjaga kaasnevaid mõjusid vastavalt väljakujunenud kokkulepetele. Alal olevate piirangute talumiseks on kaitstavatel aladel ette nähtud kompensatsioonimeetmed: väiksem maamaks ja väljaspool Natura 2000 võrgustiku ala asuvate erametsaalade looduskaitsepiirangute hüvitamise toetus.</p>
Eesti Erametsaliit	<p>1) Miks on otsustatud hoolimata 2011. aasta eksperthinnangu soovist tsoneerida ja lisada eramaid sihtkaitsevööndisse?</p> <p>2) Tunti muret, kas maaomanike huvidega on antud eelnõus arvestatud ning kas seotud maaomanikega on eelnõu valmimisel koostööd tehtud.</p>	<p>1) 2021. aastal leiti Varbola rannamoodustiste maastikukaitsealalt I kaitsekategooria liik roheline hiidkuper.</p> <p>2) Eelnõu koostamisel võeti arvesse VTK avalikustamise ajal laekunud kommentaare ja ettepanekuid. Eelnõu avalikustamisel laekunud ettepanekuid võetakse võimalusel arvesse ning lisaks kohtuti eelnõu avalikustamise ajal maaomanikega. Toimus avalik arutelu.</p>
Huviline	<p>1) Liita ala Natura 2000 võrgustikuga.</p> <p>2) Ettepanek, et kaitsealal saaks maaomanik valida, kas saada piiranguvööndi toetust või sõlmida VEP leping.</p> <p>3) Jätta kogu kaitseala kaitse alla, mitte pindala vähendada.</p> <p>4) Mitte lubada uuendusraieid.</p> <p>5) Ettepanek lisada kaitse-eesmärkideks alal leiduvad kaitsealused liigid: värbkakk, händkakk, laanerähn, väikekirjurähn, valgeselgkirjurähn, hallpea-rähn, laanepüü, hoburästas, õõnetuvi, väike-kärbsenäpp, nõmmelõoke, öösorr, sookurg, rukkirääk, raudkull, lõopistrik, punaselg-õgija, hiireviu, teder.</p> <p>6) Parandada viga seletuskirjas, kaunis kuldking ei ole mitte III, vaid II kaitsekategooria taim.</p>	<p>1) Natura 2000 võrgustikku alade liitmist ei otsustata kaitse-eeskirja menetluse käigus.</p> <p>2) Ettepanek eeldab metsaseaduse muudatust ning kaitse-eeskirja menetluse raames ettepanekut lahendada võimalik ei ole.</p> <p>3) Ei arvestata, väljajääv ala on lageraietud ning elustiku seisukohalt väheväärtuslik.</p> <p>4) Kaaludes loodusväärtusi ja maaomanike soove, otsustasime kaitsealal lubada uuendusraieid tingimusel, et metsa majandatakse väiksemas mahus ning väiksemate lankidena. Lisatakse uuendusraie keeld laanepüü elupaigas.</p> <p>5) Laanepüü tagab nende liikide kaitse või on tegu liikidega, keda on kaitsealal väga vähe või kes eelistavad elupaigana mõõdukalt majandatud metsa.</p> <p>6) Täname tähelepaneku eest, seletuskirja parandus sisse viidud.</p>
Kuku Arendus OÜ	<p>1) Piiranguvööndisse jäävat metsa tuleks majandada praegu kehtivate piirangute raames (raielankide suurus, lanki uuendamise nõue).</p> <p>2) Suurendada maaomanikule makstavat toetust nii</p>	<p>1) Kõrvutades alal leiduvaid loodusväärtusi ja maaomanike huvisid, on Varbola rannamoodustiste piiranguvööndis kavas säilitada uuendusraie võimalus, kuid mõõndusel, et raiet tehakse väiksemas mahus.</p>

	<p>piiranguvööndisse kui ka sihtkaitsevööndisse jääva maa eest.</p>	<p>Eemaldame langu uuenemise nõude 2 m.</p> <p>2) 1. jaanuaril 2023. a. jõustus Maaeluministri 23.12.2022 määrus nr 78 „Perioodi 2023–2027 Natura 2000 erametsades elurikkuse soodustamise toetus“, mille alusel suureneb sihtkaitsevööndisse jääva erametsa toetus 134 euronit hektari kohta kalendriaastas.</p>
<p>RAP Arhitektid OÜ, Kuusiku katastriüksus (50401:005:0280)</p>	<p>1) Ei olda nõus oma kinnistu osas kaitsealuse maa suurendamisega.</p> <p>2) Arusaamatus piirangute karmistamise vajadusest.</p> <p>3) Lisada kaitse-eesmärgiks kultuurmaastike kaitse ning täpsustada kaitseala ehitustingimusi selliselt, et traditsiooniline eluviis oleks soodustatud.</p>	<p>1) Nõustatud. Suurem osa kinnistul paiknevast laanepüü elupaigast jääb kaitsealale.</p> <p>2) Probleemiks on metsamajandamise viimaste aastakümnete tõusev trend, mis jätkusuutlikuna kesta ei saa.</p> <p>3) Lisame kaitse-eesmärgiks piirkonnale iseloomuliku ja ajalooliselt väljakujunenud loodus- ja pärandmaastiku (varasemalt vaid <i>maastiku</i>) ning asustusstruktuuri kaitse.</p>
<p>MTÜ Eesti Metsa Abiks</p>	<p>1) Tähelepanek, et seletuskirjas pole mainitud II kategooria looma põhja-nahkhiirt ning kaunis kuldking ei ole mitte III, vaid II kaitsekategooria liik.</p> <p>2) Ettepanek täiendada kaitse-eesmärkide nimekirja: lisada aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), lood ehk alvarid (6280*) ja liigirikad madalsood (7230); lisada alal leiduvad II kaitsekategooria liigid; lisada III kategooria liigid, kui nende seisund on vähearvukas, ohualdis, ohulähedane või tugevas languse trendis; lisada VEP-id.</p> <p>3) Mitte arvata kaitse alt välja ala, mis on praegu Varbola rannamoodustiste MKA sees, aga mis uue plaani kohaselt kaotab täielikult kaitse;</p> <p>4) Keelata uuendusraied piiranguvööndis või arvata ala sihtkaitsevööndisse.</p>	<p>1) Tähelepanekuga arvestatud.</p> <p>2) Ettepanekus nimetatud loodusdirektiivi I lisa elupaigatüüpe kaitse-eesmärgiks ei seata, sest tegu on siseriikliku kaitsealaga ja ala ei kuulu loodusala Natura 2000 võrgustikku. VEP-e kaitstakse metsaseaduse alusel. Kaitse-eesmärgiks lisatud ohustatud samblikuliigid ja seeneliik. Teiste liikide jaoks pole ala esinduslik elupaik, neid leidub alal vähe, mitmed liigid taluvad mõõdukat metsamajandamist.</p> <p>3) Ei arvestata, väljajääv ala on lageraiatud ning elustiku seisukohalt väheväärtuslik.</p> <p>4) Keelustame laanepüü elupaigas uuendusraie.</p>

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus ei ole seotud Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) õigusega.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Kehtestatav

kaitsekord arvestab ala eesmärgiks olevate väärtuste kaitse vajadusi ja selle rakendamine tagab nende säilimise.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii strateegia Euroopa 2030 kui ka tegevuskava Ressursitõhus Euroopa. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2030 (COM(2020) 380), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2030. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Moodustatav Varbola rannamoodustiste maastikukaitseala on suures osas juba riikliku kaitse all (Varbola vanad rannamoodustised; Varbola pinnavormide kaitseala), mistõttu puudub määruse jõustumisel oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Planeeringud tuleb kooskõlla viia kehtestatud õigusaktidega. Seega mõjutab määruse kehtestamine ka kehtestatud planeeringuid. Teadaolevalt vastuolusid kehtivate planeeringutega ei ole, mistõttu oluline mõju selles küsimuses puudub. Eelnõu avalikustamise käigus saadetakse kohalikele omavalitsustele ja maaomanikele arvamuse avaldamiseks eelnõu materjalid. LKS § 9 lõike 7¹ punktide 3 ja 4 järgi on avalikustamise üks eesmärk saada menetlusosalistelt neile teadaolevaid andmeid, mis on eelnõuga seotud.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb määruse jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulude suurenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 11 kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta ja § 4 lõike 2 kohaselt looduskaitseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt makstakse maamaksu 50% maamaksumäärast. Põlli sihtkaitsevööndi moodustamisega läheb varasemast piiranguvööndist sihtkaitsevööndisse 66,2 ha maad ja varem kaitseta olnud alast sihtkaitsevööndisse 13 ha maad. Samas arvatakse kaitseala koosseisust välja 166,6 ha varem piiranguvööndis olnud maad. Seetõttu laekub maamaksu Märjamaa vallale rohkem ligikaudu 60 eurot aastas (Märjamaa valla maamaksumääraga 2,5% maa maksustamishinnast).

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Põlli sihtkaitsevööndisse arvatakse 48 ha eramaid. Maa-ameti tehingute andmebaasi alusel toimus Märjamaa vallas 2021. aastal 1799 ha metsamaaga 151 tehingut kogusummas 8 875 712 eurot, seega on ühe hektari hind keskmiselt 4933 eurot ning sihtkaitsevööndis oleva 48 ha maatulundusmaa sihtotstarbega eramaa riigile ostmise korral oleks selle hind ligikaudu 236 784 eurot.

Kaitsealale jääb hooldamist ja osaliselt taastamist vajavaid poollooduslikke kooslusi 8,4 ha. Vastavalt 1. jaanuaril 2023. aastal jõustunud maaeluministri 23. detsembri 2022. aasta määrusele nr 79 „Perioodi 2023–2027 pärandniidu hooldamise toetus“ on kehtivad toetusmäärad poollooduslike koosluste hooldamiseks olenevalt koosluse tüübist ja hooldamise viisist 205–705 eurot hektari kohta aastas. Lisaks on võimalik poollooduslike koosluste hooldamisel läbi viia lisategevusi, mille eest makstakse täiendavaid toetusi

vahemikus 10-200 eurot hektari kohta. Poollooduslike koosluste hooldamisega seoses ei kaasne riigile määruse kehtestamisega lisakulusid, kuna hooldatava ala maht väheneb võrreldes varasemaga 2,9 ha.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamisega arvatakse piiranguvööndist sihtkaitsevööndisse 30,4 ha riigimetsa, uut sihtkaitsevööndis olevat riigimetsa arvatakse kaitseala koosseisu 0,8 ha ja uut piiranguvööndis olevat riigimetsa 10,4 ha, mis on kõik suures osas küps või valmiv mets. Kaitse alt arvatakse välja 0,4 ha riigimetsa. Riigimetsa Majandamise Keskuse arvutuste kohaselt jääb Rapla maakonnas majandusmetsa range kaitse alla võtmisel riigil metsa majandamata jätmisel saamata tulu keskmiselt 86 eurot hektari kohta aastas. Keskkonnaagentuuri arvestuste järgi jääb piiranguvööndist sihtkaitsevööndisse tsoneerimisel võimalikust metsa majandamise mahust kasutamata eramaal ~30% ehk keskmiselt 26 eurot hektari kohta aastas ja varem kaitsemata ala piiranguvööndisse arvamisel väheneb tulu keskmiselt 60 eurot hektari kohta aastas. Arvestades lisanduvate (sihtkaitsevööndi moodustamine), kuid samas ka leevendavate (piiranguvööndi vähendamine) piirangutega alal asuva küpse ja valmiva metsa osakaalu, kus lähima kümne aasta jooksul oleks võimalik piirangute muutmiseta raiet teha, on saamata jääv tulu keskmiste määrade järgi ligikaudu 1460 eurot aastas. Keskkonnaagentuuri uuringu kohaselt jääb keskmiselt 40% raieküpsedel aladel väljastatud metsateatistest realiseerimata muudel põhjustel (ebasoodsad ilmastikuolud, puiduturu olukord jne).

Eramaadel saamata jääva puidutulu arvutamise aluseks on võetud Natura 2000 metsaalade metsaressursi keskmine väärtus, mille alusel arvutati keskmine eeldatav aastane tootlus. Selle järgi on saamata jääv puidutulu sihtkaitsevööndis 134 eurot/ha ja piiranguvööndis 72 eurot/ha aastas. Käesoleva määrusega tsoneeritakse erametsa piiranguvööndist 35,8 ha ja 12,2 ha seni kaitseta metsa sihtkaitsevööndisse. Uut piiranguvööndis olevat erametsa arvatakse kaitseala koosseisu 8,9 ha. Samas väheneb kaitseala pindala vähenemisega seoses piiranguvööndis oleva erametsa pindala 99,3 ha. Seega on potentsiaalselt lisanduva puidutulu hinnanguline väärtus eramaal 2654 eurot aastas.

Alates 2017. aastast rakendub väljaspool Natura 2000 alasid asuvatele sihtkaitsevööndis asuvatele looduskaitsete piirangutega metsaaladele võimalus taotleda Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ameti (PRIA) makstavat Natura toetust, mille määr on 134 eurot hektari kohta aastas. Aastast 2022 rakendub võimalus taotleda hüvitust saamata jääva tulu eest ka väljaspool Natura 2000 võrgustiku ala asuvas piiranguvööndis, mille määr on 60 eurot hektari kohta aastas. Arvestades, et piiranguvööndist arvatakse sihtkaitsevööndisse 35,8 ha eramaad, varem kaitseta alast arvatakse 12,2 ha eramaad sihtkaitsevööndisse ja 12,3 ha eramaad piiranguvööndisse ning et 143,8 ha eramaad arvatakse piiranguvööndist kaitse alt välja, siis väheneb PRIA makstav toetus erametsaomanikele ligikaudu 3600 eurot aastas.

SMI 2020 aruande järgi on Raplamaa keskmine metsa tagavara 183 tm/ha. Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liidu tellimusel Ernst & Young Baltic AS tehtud metsa- ja puidusektori sotsiaalmajandusliku mõju analüüsi kohaselt oli 2019. aastal ühe kuupmeetri puidu töötlemisel metsa- ja puidutööstuse poolt (metsamajandus, puidu töötlemine ja mööblitootmine) loodav lisandväärtus 193,3 eurot. Selle sees on ka metsaomanike saamata jääv puidutulu (esitatud eespool). Sama uuringu järgi on ühe kuupmeetri puidu raiest laekuv otsene ja kaudne maksutulu 95 eurot raietsükli kohta. Keskkonnaagentuuri arvestuste järgi jääb piiranguvööndist sihtkaitsevööndisse tsoneerimisel võimalikust metsa majandamise mahust kasutamata eramaal ~30%, riigimaal RMK hinnangul 10%. Kui metsa tagavara oleks Raplamaa keskmine ehk 183 tm/ha, laekub eeltoodud hinnangu järgi muudatuste tulemusel

otsest ja kaudset maksutulu lühiperspektiivis hinnanguliselt 472 872 eurot ning metsapuidutööstuse poolt lisandväärtust miljoni euro ulatuses. Arvestades pikaajalist mõju majandusele ehk ka järgmist raietsükli (metsa raietsüklik on arvestatud keskmiselt 80 aastat), suureneb maksutulu aastas 5911 euro ulatuses ja lisandväärtus on 12 026 eurot. Arvestades aastast inflatsiooni 2%, saab riik tulusid u 1,6 miljonit eurot ja kogulisandväärtust 3,3 miljoni euro väärtuses. Eeldusel, et selle muudatuse tõttu sektoris loodav lisandväärtus arvestuslikult suureneb, võib see positiivselt mõjutada 13 töökohta metsa- ja puidutöötlemise sektoris. Arvutuse eelduseks on teoreetiline võimalus, et kaitse alt välja minev ressurss võetakse kohe kasutusse, mis saaks piirangute tõttu praktikas realiseeruda vaid piiratud ulatuses (takistused metsaseaduses, ilmastikus, turuhinnas ja omaniku tahtes).

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse kohaselt on ka keskkonnaorganisatsioonidel õigus esitada kaebus kohtusse. Keskkonnaasjades kohtusse pöördumist reguleerib keskkonnaseadustiku üldosa seadus (§-d 30 ja 31), mille kohaselt eeldatakse keskkonnaorganisatsioonide õiguste rikkumist või põhjendatud huvi, kui keskkonnaorganisatsioon vastab teatud kriteeriumidele (§ 31) ja kaebuse ese on seotud keskkonnaorganisatsiooni senise tegevuse või tegevusvaldkonnaga (§ 30 lg 2).

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministriumitega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Maaeluministerium on eelnõu kooskõlastanud märkustega. Justiitsministerium, Kaitseministerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium ja Siseministerium on eelnõu kooskõlastanud. Teised ministriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.

Tabel 2. Eelnõude infosüsteemis esitatud märkused

Ettepaneku tegija	Ettepaneku sisu	Keskkonnaministeriumi vastus
-------------------	-----------------	------------------------------

Maaeluministeerium	Teeme ettepaneku täiendada eelnõu § 10 punktiga 4 järgmises sõnastuses: „4) olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd.“	Selgitatud. Ettepaneku sisuks olevad maaparandussüsteemid jäävad piiranguvõõndisse, kus LKS-i alusel on maaparandussüsteemide hoiutööd lubatud ja kaitse-eeskirjaga neid reguleerida ei saa. Sihtkaitsevõõndis maaparandussüsteeme ei ole.
	Juhime tähelepanu, et 1. jaanuaril 2023. aastal jõustus maaeluministri 23. detsembri 2022. aasta määrus nr 79.	Seletuskiri täiendatud.